

Doodzonde

© 2019 Koninklijke Van Gorcum BV, Postbus 43, 9400 AA Assen.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

NUR 331

ISBN 978 90 232 5658 8

ISBN e-book 978 90 232 5659 5

Omslagontwerp: Uitgeverij Koninklijke Van Gorcum

Foto omslag: [flickr.com/photos/martijnnijenhuis/](https://www.flickr.com/photos/martijnnijenhuis/)

Redactie: Kitty Janssen, Hastala Media

Zetwerk: LINE UP boek en media bv, Groningen

Druk: Drukkerij Van Gorcum, Raalte

Doodzonde

Tieme Woldman

1

De blik in Johan Ruisbeeks ogen was er een van verbazing, in feite was zijn hele gezicht één grote uitdrukking van verwondering.

Kwam dat door zijn uitzicht? Of door de omstandigheden?

Johan Ruisbeek keek uit op het dorp Wijster dat een paar kilometer verderop in een fotogenieke mistsluis lag. Toch waren het dorpshuis met de karakteristieke puntaken en het kleine kerkje aan de Kampsweg vanaf deze hoogte goed te zien. Net als het café annex bed & breakfast aan de Meester Haddersstraat waar Johan Ruisbeek sinds een paar dagen logeerde.

Links van Wijster lag het dorp Spier en rechts Bruntinge, Garminge en Mantinge. Volgende week, na de wedstrijden en de finale, was Johan Ruisbeek van plan er met zijn huurfiets op uit te trekken. In zijn reisgids had hij boerderijen en brinken aangekruist die hij met eigen ogen wilde zien.

De bed & breakfast was tot eind volgende week geboekt en daarna zou hij weer terugkeren naar Den Haag.

Het bankje waar Ruisbeek op zat, stond op het hoogste punt van Drenthe: de VAM-berg. Op heldere dagen kon je de Hondsrug en zelfs bossen tot in Duitsland zien.

Door dit weidse uitzicht was Ruisbeeks verwondering alleszins te begrijpen, maar bij nader inzien waren het toch de omstandigheden.

Want het was kwart over negen in de ochtend en Ruisbeek zat alleen op het bankje. Zijn ogen starden onophoudelijk naar de mistsluis, niet gehinderd door de stroompjes bloed die langs zijn slapen naar beneden liepen en vanaf zijn kin druppelsgewijs in zijn schoot in een plasje bij elkaar kwamen. Achter in zijn hoofd gaapte een groot gat.

Over het fietspad naderden twee wielrenners. ‘Even een selfie maken en dan dalen we af en dan beklimmen we ‘m nog een keer, toch?’

Maar zo ver kwamen de wielrenners niet.

Na de selfie en een paar krentenbollen vroegen ze aan Ruisbeek, die onbeweeglijk op het bankje zat en niet op hun groeten reageerde, of alles wel goed met hem was.

Kort daarna gilden sirenes vanuit Beilen naar Wijster, trokken technisch rechercheurs plastic overalls en handschoenen aan en speurden zij iedere vierkante centimeter rondom het bankje af. Sigarettenpeuken, kauwgum, lipjes van frisdrankblikjes en een lege condoomverpakking verdwenen in bewijsmateriaalzakken. Politieagenten spanden rood-witte linten om de omgeving af te zetten. Een cameraploeg van de regionale omroep arriveerde en bij de afzetlinten verzamelden zich mensen uit Wijster die door de sirenes opgeschrikt waren.

Vlak voor tien uur lieten de agenten rechercheur Tom Wessels en patholoog Bart Lansberg onder de linten door. Vrijwel meteen zagen zij de houten bal die achter het bankje in het grind lag.

‘Die is veel zwaarder dan je op het eerste oog vermoedt,’ merkte Lansberg op tegen Wessels.

2

‘Dat is een klootschietbal,’ zei Wessels tegen Lansberg, de patholoog van de politie in Drenthe.

Lansberg keek verwonderd naar Wessels.

‘Ben jij nou een Drent of niet?’ grijnsde Wessels. ‘Weet jij niet eens wat klootschieten is, Einstein? Ga je schamen.’

‘Weet jij dan wat reetpikken is, Sherlock? Dat is ook een typisch Drentse sport,’ bromde Lansberg.

‘Reetpikken? Nooit van gehoord. Volgens mij verzin je het hier ter plekke.’

‘Ja, net als jij met dat klootschieten.’

Wessels maakte een wegwerpgebaar naar Lansberg.

‘Jij kent natuurlijk alleen maar kaksporten als hockey en tennis. Ik had het kunnen weten, meneer de dokter.’

‘Toevallig heb ik het studentenrecord klootschieten nog altijd op mijn naam staan, meneer de rechercheur.’ Lansberg zwaaide met zijn arm alsof hij een klootschietbal wierp.

‘Waarom keek je mij dan zo verbaasd aan?’

‘Omdat jij weet dat dat een klootschietbal is,’ wees Lansberg. ‘Als er geen twee wielen en een motor bij komen kijken, is iets volgens jou geen sport.’

Wessels was op zijn Moto Guzzi vanaf zijn huis in Wijster naar de plaats delict gereden. Of beter gezegd: gescheurd.

‘Hoho, ik sta iedere zondagochtend op het voetbalveld en ik heb een seizoenkaart van FC Groningen.’

‘Ja, om je vol te laten lopen in de derde helft.’

Wessels trommelde op zijn platte buik.

‘Deze jongen is topfit en jouw zwembandje groeit lekker door ondanks dat gehockey en getennis van je, Lansberg.’

‘Moet jij niet eens aan een bril, Sherlock, jij loopt al tegen de vijftig.’

‘Ik moet nog vijfenveertig worden,’ protesteerde Wessels.

‘En toch zie je al niet meer scherp,’ sneerde Lansberg.

‘Ach, heb ik een gevoelige snaar geraakt met dat zwembandje?’ Wessels prikte in Lansbergs zij. ‘Maak je niet teveel zorgen, Einstein. Voor een zestigjarige zie je er nog redelijk strak uit en vrouwen van jouw leeftijd houden wel van een beetje houvast.’

Lansberg was van Wessels’ leeftijd en stak zijn middelvinger naar Wessels op. Hij haalde de thermometer uit de mond van de dode man en las de temperatuur af.

Lansberg prevelde een aantal berekeningen en zei toen: ‘Ik schat het tijdstip van overlijden rond half acht vanochtend en zo te zien was hij op slag dood.’

‘Er zijn geen bloedspetters, dus het was één rake klap,’ zei Wessels die het slachtoffer en het bankje inspecteerde. ‘Hij was trouwens zo te zien ook een sportman.’

Lansberg liet het slachtoffer een stukje naar voren hellen en tastte diens schouders en rug af. De man droeg een groengeel trainingspak met de tekst ‘KV DE OOIEVAAR’.

‘Is dat ‘KV’ van klootschietvereniging?’

‘Dat lijkt mij zeer wel mogelijk, maar dat is jouw afdeling, Sherlock.’ Lansberg keek om zich heen op het uitkijkpunt.

Wessels reageerde meteen. ‘Ik heb ook al rond gekeken, maar het lijkt erop dat hij lopend is gekomen. Er is nergens een fiets of wat dan ook te bekennen en er staat geen auto op de parkeerplaats verderop.’

Lansberg liet het slachtoffer weer tegen het bankje leunen en gebaarde naar Wessels, die op dit moment gewacht had. Hij begon de zakken in het trainingspak van het slachtoffer te doorzoeken. Uit een broekzak viste hij een kleine portefeuille.

‘Johan Ruisbeek, vierenvijftig jaar oud, afkomstig uit Den Haag,’ dreunde Wessels op.

Hij wees naar de camping een paar honderd meter verderop. ‘Zou hij daar gekampeerd hebben?’

Het vakantieseizoen was in volle gang. Elke zomer verdrievoudigde het inwoneraantal van Wijster. Vooral mensen uit de Randstad kampeerden graag op de camping op de Drentse Hooglanden.

Lansberg haalde zijn schouders op en bekeek het gat in het hoofd van het slachtoffer nogmaals van dichtbij. Hij duwde voorzichtig een pluk donkerblond haar opzij en mat de doorsnee van het gat met een liniaal uit zijn koffertje. Daarna haalde hij de oordopjes uit de oren van het slachtoffer. Het kabeltje liep naar een smartphone in een broekzak. Lansberg luisterde op een afstandje naar een van de oordopjes: ‘De een of andere Engelse band zo te horen, maar het zegt mij niks.’

Wessels negeerde Lansbergs aanbod om naar de muziek te luisteren en bekeek de hoofdwond ook van dichtbij. ‘Wat denk jij, Einstein? Is hij met zijn eigen klootschietbal doodgeslagen?’

‘Daar lijkt het wel op,’ zei Lansberg, die Wessels de klootschietbal liet zien en naar de initialen ‘J.R.’ wees.

Wessels keek op zijn horloge en trok een grimas.

‘We zijn nog geen halfuur bezig en weten nu al wie het slachtoffer is én we hebben het moordwapen ook al te pakken. Nu nog een motief en de zaak is opgelost.’

3

Met zijn handen in zijn zakken liep Wessels langs de rechercheurs die naar sporen zochten en zag een van hen een condoomverpakking in een bewijsmateriaalzak stoppen. 's Avonds was dit een prima plek om het voor de eerste keer te doen of om vreemd te gaan. Het verderop gelegen Marsbos was daar trouwens ook zeer geschikt voor, wist Wessels uit eigen ervaring.

Hij was geboren en opgegroeid in Wijster.

Na zijn opleiding aan de politieacademie en aanstellingen als rechercheur in Eindhoven en Arnhem keerde hij terug naar zijn geboortegrond. Sinds enkele jaren vormde hij samen met drie collega's het team Zware Misdaden van de provincie Drenthe met een eigen werkkamer in het centraal gelegen politiebureau van Beilen.

Wessels kroop onder het afzetlint door en groette een paar Wijster-naren die hij kende.

'Is het iemand van ons, Tom?' vroeg Andries Geesink, Wessels' beste vriend en een van zijn voetbalmaten.

Wessels dacht even na. De familie van Johan Ruisbeek moest weliswaar nog ingelicht worden, maar hij zag er geen kwaad in om de vraag van zijn kameraad te beantwoorden.

Er ging een kleine zucht van opluchting door de toeschouwers.

'Is het dan iemand van de camping?' was Geesink's volgende vraag. De sterver slaggeefster van de regionale omroep, Margreet Timmer, kwam naast Wessels staan en hield haar microfoon bij zijn mond. De cameraman zoomde in op Wessels' gezicht.

'We zijn nog maar een halfuur met het onderzoek bezig, dus daar kunnen wij op dit moment nog niets over zeggen,' antwoordde Wessels professioneel.

Margreet Timmer wilde Wessels ook een vraag stellen, maar hij liep verder, bij de toeschouwers en de cameraploeg vandaan.

‘Waarom loop je dan richting de camping?’ appte Geesink naar Wessels.

‘Ik reken op uw discretie, want de familie van het slachtoffer moet nog ingelicht worden,’ zei Wessels tegen de campingeigenaar. De eigenaar ging achter zijn bureau zitten en voerde de naam Ruisbeek in zijn computer in.

Zijn vrouw hielp een Duitssprekende campinggast. Terwijl Wessels wachtte, ving hij hun gesprek op.

‘U heeft geboekt tot eind volgende week, zie ik hier.’

‘Ja mevrouw, maar er is helaas iets tussengekomen, dus ik ga vandaag alweer naar huis.’

‘Hopelijk was alles naar wens... Er is toch niet iets op de camping waardoor u eerder weggaat?’

‘Nee hoor, alles was prima voor elkaar, maar er is iets onverwachts tussengekomen.’

‘Niets ernstigs hoop ik...’

‘Nee, het is iets met mijn werk wat niet kan wachten.’

‘Gelukkig, ik vrees alleen dat ik u het geld van de resterende dagen niet kan teruggeven. Misschien heeft u een annuleringsverzekering?’

‘Dat begrijp ik, mevrouw, en dat is geen probleem. Ik wil alleen maar uitchecken.’

‘Dan heb ik nog even uw achternaam en geboortedatum nodig.’

Wessels keek de Duitser verbaasd na toen die de receptie verliet want hij had hem ouder dan achttien geschat.

De campingeigenaar trok Wessels’ aandacht met een handgebaar. ‘Wij hebben geen Ruisbeek te gast. We hebben überhaupt nog nooit iemand met de naam Ruisbeek op onze camping gehad en dat is best wel bijzonder, want wij hebben vrijwel alle voorkomende achternamen in ons bestand staan.’

Voor de zekerheid liet Wessels de identiteitskaart van Johan Ruisbeek aan de eigenaar zien. De eigenaar pakte zijn leesbril, terwijl zijn vrouw naast hem kwam staan.

Ze bekeken de identiteitskaart nauwkeurig.

‘Hij staat niet op onze camping,’ zei de eigenaar, ‘maar ik heb hem vanochtend wel gezien toen ik de kranten voor de campingwinkel ophaalde.’

Wessels keek verrast.

De eigenaar gaf de identiteitskaart terug. ‘Deze man liep hier over de Drijberseweg. Hij kwam vanuit Wijster en liep richting de VAM-berg, al klootschietend, en hij was in zijn eentje.’

Wessels liep met zijn handen op zijn rug over de Drijberseweg terug naar de plaats delict. Johan Ruisbeek had hier dus vanochtend vroeg met zijn klootschietbal gelopen. De opzet van klootschieten was simpel, de uitvoering een stuk minder. Je legt al gooierend met de bal een parcours van enkele kilometers af, waarbij het de bedoeling is om het parcours in zo min mogelijk worpen te voltooien. Dus hoe verder je werpt, hoe beter. De klootschietbal is een houten bal die verzwaard is met lood. Je gooit onderhands en degene met de minste worpen wint. Simpel. Totdat je het zelf speelt en je bal in het gras naast de weg belandt of, nog erger, in een sloot verdwijnt.

Wessels schatte in dat het Ruisbeeks bedoeling was geweest om tot het uitzichtpunt op de VAM-berg te lopen en dan dezelfde weg terug naar Wijster te nemen. Het was ook mogelijk om vanaf het uitkijkpunt door te lopen en de VAMweg naar Wijster nemen, maar daar reed veel verkeer. Te veel om ongestoord te kunnen klootschieten.

Wessels startte zijn Moto Guzzi en reed van de parkeerplaats bij het uitkijkpunt af. Stenen spatten achter hem op en een eindje verderop gebaarde de cameraman van de regionale omroep naar Margreet Timmer dat haar laatste opname opnieuw moest. ‘Je bent niet te verstaan door dat gebrul van die motor.’

Precies zes minuten en twintig seconden later parkeerde Wessels bij café De Zwarte van Loon in het centrum van Wijster.

Naast de camping was de bed & breakfast van caféhoudster Sandy de enige andere mogelijke verblijfplaats van Johan Ruisbeek in Wijster die Wessels zo gauw bedenken kon.

4

‘Dit is zijn kamer.’

Wessels glimlachte naar caféhoudster Sandy. Ze was minstens tien jaar jonger dan Wessels, maar daar trok aantrekkingskracht zich niets van aan.

‘Je hebt er mooie kamers van gemaakt. Moet je niet meedoen aan dat tv-programma?’

‘Je bedoelt dat programma waarin bed & breakfast-eigenaren bij elkaar logeren en elkaars bed & breakfast beoordelen? Dat is niks voor mij.’

‘Dat win jij op je sloffen.’

‘Slijmerd.’

‘Ik meen het.’

‘Ik ook.’

Wessels viste een setje handschoenen uit zijn broekzak.

‘Wanneer is hij hier aangekomen?’

‘Begin van de week. En hij heeft geboekt tot en met volgende week vrijdag.’

‘Is dat niet lang voor een bed & breakfast? Je hebt toch meestal gasten voor een paar nachten?’

‘Dat wisselt, maar dit is inderdaad vrij lang.’

‘Boekte hij telefonisch of via de website?’

Sandy deed een stap achteruit naar de deuropening en leek zich af te vragen wat het nut van die vraag was.

‘Via de website, en hij heeft vooraf keurig betaald,’ antwoordde ze toen.

‘Met een BTW-factuur?’

‘Ja.’

‘Vroeg hij daarom?’

Sandy knikte.

‘Maar hij lijkt mij geen zakelijke klant,’ zei Wessels terwijl hij de weekendtas van Johan Ruisbeek openritste. ‘Hij heeft niet de bagage van een vertegenwoordiger op doorreis.’

‘Hij was hier voor het Europees kampioenschap.’

‘Europees kampioenschap?’

Wessels bladerde in een reisgids van Drenthe en stopte die weer terug in de tas. Daarna bekeek hij een elektrische tandenborstel alsof die doorslaggevende aanwijzingen kon geven.

‘Ja, het EK klootschieten in Westerbork. Hij was een van de deelnemers. De eerste wedstrijden beginnen deze week. Heb je dat niet meegekregen? Overal hangen posters.’

Wessels’ oog viel op een smartphone in een zijvak van de tas. Johan Ruisbeek droeg ook een smartphone in zijn broekzak. Wessels woog de tweede telefoon en glimlachte, want uit ervaring wist hij dat mensen met een extra telefoon een schaduwleven met geheime afspraken hebben.

Sandy keek toe hoe Wessels de telefoon in een plastic zakje liet glijden.

‘Was hij alleen hier?’

‘Ja, de boeking was voor één persoon en op zijn naam.’

‘Kreeg hij bezoek?’

Sandy dacht na.

‘Gistermiddag zat hij op het terras met een man die speciaal voor hem kwam. Ik denk dat dat zijn coach was, want ze praatten de hele tijd over klootschieten.’

‘Maar verder geen bezoek? Ook geen damesbezoek?’

‘Niet dat ik gezien heb.’

Wessels draaide op zijn voeten.

‘Iedereen die hier naar de kamers gaat moet door het café, dus niemand kan ongezien naar boven lopen, toch?’

Sandy knikte. ‘Ik heb niemand gezien.’

‘Sprak jij met hem?’

‘Eh... wij hebben even over het EK klootschieten gesproken. En we bleken beiden van Coldplay te houden.’

‘Was hij daar niet te oud voor?’ De rechercheur in Wessels ging ervan uit dat mensen hielden van de muziek waarmee zij opgroeiden. Zelf had hij alles van de Golden Earring.

‘Wat is dat voor een bekrompen vooroordeel? Je bent toch nooit te oud voor muziek?’

‘Ik bedoel...’ Maar Wessels maakte zijn zin niet af. Hij haalde een plastic zakje uit een plooi van de tas en hield het tegen het licht. Daarna stopte hij het in zijn broekzak. Uit Sandy’s blik maakte hij op dat zij ook gezien had dat het marihuana was.

‘Hoe zou jij Johan Ruisbeek typeren?’

‘Een aardige man en een vlotte prater. Hij maakte gemakkelijk contact.’

‘Een charmeur?’

‘Ja, zo zou je het kunnen noemen. Maar niet op een vervelende manier, hij had gewoon charisma.’

‘Net als ik dus.’

‘In je dromen, Tommie. Jij bent een boer die een beetje bijgeschaafd is... Maar er zijn ook vrouwen die daar op vallen.’

Wessels grijnsde. Sandy was een van de weinigen die hem Tommie mocht noemen.

‘Had hij omgang met de andere gasten?’

Sandy wees achter zich naar de deur van de andere bed & breakfast-kamer. ‘Daar logeren Lodewijk en Trees, een gepensioneerd echtpaar uit Utrecht. Zij zijn hier voor een fietsvakantie. Misschien hebben zij even een beleefdheidspraatje gemaakt, maar echt contact? Dat denk ik niet.’

‘Heeft Ruisbeek iets over zichzelf verteld? Over zijn werk? Of een gezin?’

‘Hij was alleen maar mijn gast,’ zei Sandy terwijl ze haar hoofd schudde. ‘Hij was hier niet in therapie of zo.’

‘Wat deed hij de afgelopen dagen?’

Sandy zuchtte en haalde haar schouders op.

‘Ik heb wel wat beters te doen dan mijn gasten in de gaten te houden. Dat zijn volwassen mensen die lekker hun eigen gang gaan en niet op een nieuwsgierige bed & breakfast-houdster zitten te wachten. Een goed bed, een lekker ontbijt, een praatje en wat uitleg over activiteiten hier in de omgeving. Meer willen ze niet van mij.’

Wessels trok een onschuldig gezicht.

Sandy vouwde haar armen over elkaar.

‘Ik weet alleen dat hij iedere ochtend en avond een trainingsronde voor het klootschieten maakte.’

‘Waar at hij voor de lunch en het avondeten?’

‘Ook hier. Hij vond mijn keuken lekker.’

‘Ging hij tussen de trainingen uit?’

‘Ja, volgens mij wel.’

‘Met zijn auto?’ Wessels viste een autosleutel en de biografie van Sven Kramer uit de weekendtas en begon in het boek te bladeren. Johan Ruisbeek had met potlood zinnen over omgaan met stress en het vergroten van mentale weerbaarheid onderstreept.

‘Nee, lopend.’

‘Lopend? Hier in Wijster?’ vroeg Wessels. Wijster was een fijn dorp om rustig te wonen en te kamperen, maar echte trekpleisters voor toeristen waren er nauwelijks.

‘Ja, hij was dan wel een paar uur weg.’

Merkwaardig, dacht Wessels, wat had Johan Ruisbeek al wandelend in Wijster te zoeken?

‘Misschien was hij gewoon een fervent wandelaar,’ opperde Sandy alsof zij Wessels’ gedachten kon lezen. ‘Of hoorde het bij zijn training voor het klootschieten.’

‘Misschien,’ zei Wessels, die daar geen snars van geloofde.